

OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMISPERUSTEET JA OHJEISTUS

Voimassa: 1.9.2013 alkaen toistaiseksi
Korvaa aiemman ohjeen

1. Yleistä omaishoidon tuesta

Omaishoidon tuella tarkoitetaan omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) perustuvaa kokonaisuutta, joka muodostuu vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi hoitajalle annettavista palveluista ja tuesta.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa ja muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja muiden hoitoa täydentävien palvelujen avulla. Omaishoidettavan tulee olla kirkkonummelainen.

Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksenä on se, että omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoidon tuen päätöstä tehtäessä arvioidaan selviytyykö omaishoitaja hoitoon sisältyvistä tehtävistä. Arvioinnissa huomioidaan mm. omaishoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, toimintakyky ja voimavarat sekä riittävät sosiaaliset verkostot. Omaishoidon tukea myönnettäessä tulee varmistaa, että omaishoitajan hoitotyö yhdessä muiden sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa on riittävää omaishoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta. Omaishoidon tuen myöntäminen edellyttää myös, että hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja että tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidontuki on harkinnanvarainen etuus, jota myönnetään kunnan talousarviossa varatun määrärahan puitteissa. Sopimukset omaishoidon tuesta tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi. Erityisistä syistä sopimus voidaan tehdä myös määräaikaisena. Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden (2) kuukauden kuluttua ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden (1) kuukauden kuluttua. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoidon tuki tarkistetaan kerran vuodessa. Tarkistus tehdään kuitenkin aina omaishoidettavan hoidon tarpeen tai muun tilanteen muuttuessa. Omaishoidon tukea tarkistaessa kartoitetaan ovatko omaishoitajan antama hoito ja muut mahdolliset tukipalvelut riittäviä.

Tarkastuksen yhteydessä pyydetään tarvittaessa uusi lääkärintodistus ja päivitetään hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

2. Omaishoitaja

Hoitajaksi soveltuu henkilö, jonka hoidettava on hoitajakseen hyväksynyt. Omaishoitajan on oltava hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö.

Omaishoitajan tulee olla elämäntilanteensa, terveytensä ja ikänsä puolesta soveltuva omaishoitajaksi ja kyettävä ottamaan vastuuta hoidon järjestelyistä ja hoidosta. Omaishoitajasta tehdään arvio, jossa otetaan huomioon:

- Fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito
- Hoitotaidot, voimavarat ja elämäntilanne
- Toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista, huolehtia lääkityksestä, liikkua kotona ja kodin ulkopuolella
- Sosiaaliset verkostot

Omaishoidon tukea ei myönnetä, mikäli hoitajan dementoiva sairaus, mielenterveyden ongelma, päihteiden väärinkäyttö tai hoitajan toimintakyky ja muu terveydellinen tila selvästi rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea.

Tarvittaessa voidaan pyytää hoitajan terveydentilasta lääkärintodistus, joka sisältää lääkärin kannanoton hoitajan toimintakyvystä. Hoitajaksi hakeva maksaa itse lausunnon. Lisäksi voidaan pyytää muulta viranomaiselta tarvittava selvitys.

Omaishoitajana toimivan henkilön tulee vuosittain huolehtia verokortin lähettämisestä kunnalle omaishoidon tuen palkkion maksua varten.

3. Omaishoidon tuen hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisella hakemuksella. Hakemukseen tulee laittaa mukaan oheiset liitteet:

Yli 18-vuotiaat:

- Voimassa oleva lääkärintodistus C

Alle 18-vuotiaat

- Lääkärintodistus C tai
- Lääkärintodistus B tai
- Voimassa oleva kuntoutussuunnitelma

Omaishoidon tuen hakija maksaa hakemuksen liitteeksi tulevan lääkärin lausunnon ja mahdolliset muut liitteet itse. Liitteiden lisäksi voidaan pyytää tarvittavat lisäselvitykset. Asiakkaan tulee toimittaa pyydetty lisäselvitykset 30 päivän kuluessa siitä, kun lisäselvityspyyntö on toimitettu. Mikäli pyydettyjä lisäselvityksiä ei toimiteta eikä asiakas tästä ilmoita tai muuta ole sovittu, asiakkaalle tehdään asiasta hylkäävä päätös.

Hakemus on saatavilla myös Kirkkonummen kunnan kotisivuilta ja hakemus on mahdollista lähettää sieltä sähköisesti. Halutessaan hakemuksen voi myös tulostaa ja lähettää paperiversiona osoitteeseen:

Omaishoidon tuki
Kirkkonummen kunta
PL 20
02401 Kirkkonummi

Hakemuksia on mahdollista saada myös mm. omaishoidon tukea koordinoivilta henkilöiltä, seniori-infosta, kotihoidon alue-esimiehiltä ja vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöiltä.

Omaishoidon tuki maksetaan sen kuukauden alusta, jolloin hakemus liitteineen ja lisäselvityksineen on toimitettu kuntaan.

4. Sopimus omaishoidon tuesta

Omaishoitotosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (Laki omaishoidon tuesta 2 §). Sopimuksen liitteeksi laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma (8 §). Sopimus sisältää tiedon hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta, oikeudesta 4 §:n 1 momentin mukaisiin vapaapäiviin, määräaikaisen sopimuksen kestosta ja tiedon hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Sopimuksen liitteenä olevasta hoito- ja palvelusuunnitelmasta selviää omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö sekä muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrä ja sisältö. Palvelusuunnitelmasta käy myös esiin omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palveluiden määrä ja sisältö sekä miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana (Laki omaishoidon tuesta 7 §).

5. Hoitoisuuden arviointi

Omaishoidon tuen myöntäminen pohjautuu omaishoitajan ja omaishoidettavan toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Arviointi koostuu kotikäynnillä tehtävästä havainnoinnista, omaishoidettavan ja omaishoitajan haastatteluista sekä toimintakyvyn arvioinnista.

Toimintakyvyn arvioinnin tukena käytetään yli 65-vuotiaiden osalta RaVa-indeksiä (toimintakykymittari) ja alle 65-vuotiaiden osalta ToHo-mittaria (Toimintakyky- ja hoitoisuusmittari).

Näiden lisäksi arvioinnissa voidaan käyttää tukena MMSE-luokitusta (Mini-Mental State Examination / älyllisen toimintakyvyn arviointiin tarkoitettu minitesti), lääkärintodistusta tai kuntoutustodistusta. Myös mahdolliset psyykkiset sairaudet otetaan huomioon.

6. Omaishoidon hoitopalkkioiden määrä

Omaishoidon tukea myönnetään omaishoidon tukea koskevan lain ja tämän ohjeen mukaisesti. Päätöksenteossa käytetään aina yksilöllistä harkintaa asiakkaan hoidolliset ja huollolliset tarpeet huomioon ottaen.

Hoitopalkkio on porrastettu viiteen luokkaan hoidon ja huolenpidon tarpeen perusteella. Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Alle 18-vuotiaiden lasten omaishoidon tukea myönnettäessä arvio suhteutetaan lapsen kohdalla samanikäisten lasten toimintaan ja nuorten kohdalla samanikäisten nuorten toimintakykyyn.

Omaishoitajille maksettavien hoitopalkkioiden määrästä ja alimmista hoitopalkkioista säädetään omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 5 §:ssä. Lain 6 §:n mukaan hoitopalkkioita tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta riippumatta hoitopalkkio voidaan hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia säädettyä vähimmäismäärää pienemmäksi.

Omaishoidon tuen palkkio maksetaan korvauksena tehdystä hoitotyöstä. Tukeen ei ole oikeutta mikäli avun tarve on pelkästään ruoanlaitossa, siivouksessa ja asiointissa kodin ulkopuolella.

Vuonna 2019 hoitopalkkiot eri luokissa ovat:

Hoitoisuusluokka IV 399,91 € / kk

Hoidettava henkilö tarvitsee päivittäistä apua, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa (esim. pukeminen, peseytyminen, wc-toiminnot, ateriointi) ja liikkumisessa (esim. saattaja-, asiointi- ym. apua) sekä elämänhallinnassa. Omaishoitajalle hoitotyö on päivittäistä ja sitovaa.

Omaishoitaja voi käydä kokopäiväisessä ansiotyössä.

Hoitaisuusluokka III 605,00 € / kk

Hoidettava henkilö tarvitsee päivittäistä apua, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa tai apua alentuneen psyykkisen toimintakyvyn ja muistitoimintojen vuoksi. Omaishoitajan työ on päivittäistä ja sitovaa. Omaishoito voi tässä tapauksessa olla vaihtoehto tuki- ja kotipalveluin tuetulle palveluasumiselle.

Omaishoitaja ei voi käydä kokopäiväisessä ansiotyössä.

Hoitaisuusluokka II 849,35 € / kk

Hoidettava henkilö tarvitsee jatkuvasti ja päivittäin apua, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa (pukeminen, peseytyminen, wc-toiminnot ja ateriointi), liikkumisessa sekä elämänhallinnassa ja vuorovaikutuksessa.

Hoitotyö sitoo omaishoitajan kokopäiväisesti ja ympärivuorokautisesti työhön. Omaishoidettava ei pysty asumaan yksin, mutta voi selviytyä muutaman tunnin ilman toisen henkilön jatkuvaa läsnäoloa ja valvontaa. Omaishoito on vaihtoehto pitkäaikaiselle laitoshoidolle.

Hoitaja ei voi käydä kokopäiväisessä ansiotyössä.

Hoitaisuusluokka I 1113,92 € / kk

Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve.

Hoitopalkkio maksetaan hoitajalle, jolloin omaishoito on kokoaikainen työ eikä omaishoitaja voi käydä muussa ansiotyössä. Hoidettava henkilö tarvitsee jatkuvasti ja ympäri vuorokauden apua, valvontaa ja ohjausta useissa seuraavista alueista: henkilökohtaisissa toiminnoissa (pukeminen, peseytyminen, wc-toiminnot ja ateriointi), liikkumisessa sekä elämänhallinnassa ja vuorovaikutuksessa.

Hoitaja ei voi käydä ansiotyössä.

Korotettu omaishoidon tuki 1392,44 € / kk

Omaishoidon tukea voidaan **erityistapauksissa** korottaa korotetun omaishoidon tuen luokkaan. Päätös on aina määräaikainen. Korotuspäätöksen edellytyksenä on, että hoitaja jää ansiotyöstä palkattomalle vapaalle ja ryhtyy omaishoitajaksi ottaakseen pitkäaikaispäätöksellä laitoshoidossa olleen tai raskashoitaisen ja sitovan saattohoitoa tai äkillisen vaikean sairauden tai vammautumisen vuoksi kuntoutusta vaativan hoidettavan kotihoitoon. Korotettua omaishoidon

tukea ei makseta, jos omaishoitaja saa eläkettä, päivärahaa, opintotukea tai muuta säännöllistä tuloa.

7. Kunnan muiden palvelujen vaikutus hoitopalkkioiden määrään

Hoitopalkkioissa huomioidaan omaishoidon ohella annettavat muut kunnan järjestämät sosiaali- ja terveystyöpalvelut ja ne voivat vähentää hoitopalkkiota.

Omaishoidontukea ei pääsääntöisesti voida myöntää, jos lapsella / hoidettavalla on lastensuojelun asiakkuus. Perheen / lapsen / hoidettavan palvelutarve on näissä tapauksissa turvattu lastensuojelun palvelujen avulla.

Omaishoitajan palkkiota voidaan laskea pienempiin palkkioluokkiin, mikäli hoidettava saa kunnalta sellaisia palveluja, jotka vähentävät tai helpottavat omaishoitajan työtaakkaa. Alimmassa hoitopalkkioluokassa ei tehdä palkkioon vähennystä, mutta tällöin tulee arvioidavaksi, onko hoidettavalla ylipäänsä oikeutusta omaishoidon tukeen, vai onko hoitotarve turvattu jo jollain muulla palvelulla. Ainakin seuraavat palvelut voivat vaikuttaa omaishoidon tukeen alentavasti (määrät suuntaa-antavia):

- Intervallihoido tai vastaava n. 1 vk / kk
- Henkilökohtainen avustaja n. 20 h / vk
- Kotihoito n. 3 krt / vrk
- Työ- ja päivätoiminta n. 3 krt / vk
- Päivähoito n. 3 krt / vk

8. Hoitajan lakisääteisen vapaa-ajan määrä ja järjestelyt

Omaishoitolain 4 §:n mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on **yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin**. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siinäkin tapauksessa, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kodin ulkopuolisia sosiaali- ja terveystyöpalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Omaishoitajalla on mahdollisuus pitää vapaapäivät säännöllisesti kuukausittain tai vaihtoehtoisesti hän voi myös säästää vapaapäiviään ja pitää pidemmän jakson vapaata yhdellä kertaa. Omaishoidon tuen vapaapäivät tulee käyttää saman kalenterivuoden aikana. Omaishoitajan vapaata sovittaessa pohditaan yksilöllisesti omaishoidettavan ja omaishoitajan tilanteeseen soveltuva omaishoitoa korvaava hoidon muoto. Kunta kuitenkin viime kädessä päättää siitä, millä tavoin omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään.

Jos kunta järjestää intervallihoidoa (joka ei ole lakisääteinen), nämä päivät katsotaan omaishoitajan vapaapäiviksi. Intervallihoidon lisäksi kunta ei ensi kädessä järjestä vapaapäiviä.

Hoitajalle annetaan mahdollisuus vapaa-aikaan joillakin seuraavista järjestelyistä:

- Palvelurahan avulla (200 € / kk) kunnan hyväksymän yksityisen yrityksen tai yhdistyksen tuottamaa lomitusta (27.8.2002 § 79)
- Omaishoitaja voi hankkia itselleen sijaishoitajan vapaapäivien ajaksi (PTL 13.6.2012 § 81). Sijaishoitajaan sovelletaan samoja kohdan 2 mukaisia edellytyksiä kuin varsinaiseenkin omaishoitajaan.
- Kunnan omissa yksiköissä järjestettävä intervallihoito
- Päivätoiminta Vols-kodissa yli 65-vuotiaille
- Kehitysvammaisten omaishoitajien vapaapäivät voidaan järjestää kehitysvammahuollon palveluilla, joita ovat lyhytaikais- ja viikonloppupaikat tai hoitajan palkkaaminen kotiin. Kunta ensisijaisesti päättää paikasta ja ajasta.

Omaishoidon vapaapäivistä peritään 1.6.2014 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 6b §:n mukainen asiakasmaksu, joka vuonna 2017 on suuruudeltaan 11,50 € / vrk. Palvelurahasta ja sijaishoitajan käyttämisestä ei peritä asiakasmaksua. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää.

9. Eläke- ja tapaturmavakuutus

Hoitaja ei ole työsuhteessa kuntaan eikä hoidettavaan, koska omaishoidon tuki on luonteeltaan palkkio eikä työstä maksettava palkka. Hoitajan eläketurva määräytyy kunnallisen eläkelain (549/2003) mukaisesti.

Sosiaalihuoltolain 27 c §:n mukaan henkilöt, jotka ovat tehneet sopimuksen omaishoidontuesta, on vakuutettava työtapaturman varalta. Nämä omaishoitajat ja sijaishoitajat sisältyvät kunnan lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen.

10. Hoitopalkkion lakkaaminen ja keskeytys

Omaishoidon tuki lakkaa, kun omaishoidon tuen edellytykset ei täyty johtuen joko hoidettavasta tai hoitajasta. Omaishoitaja on velvollinen välittömästi ilmoittamaan tuen saantiin vaikuttavista olosuhteiden muutoksista. Kun tuen edellytykset lakkaavat pysyvästi, tuki maksetaan korkeintaan muutoskuukauden loppuun. (Ks. laki omaishoidon tuesta 9 §)

Omaishoitosopimus voidaan irtisanoa kunnan puolelta päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua ja omaishoitajan irtisanoessa yhden kuukauden kuluttua. Omaishoitolaissa ei ole määritelty erityisiä irtisanomisperusteita. Omaishoidontuen sopimus voidaan irtisanoa, jos hoito ei enää vastaa hoidettavan etua ja vaarantaa hänen terveyden ja turvallisuuden. Hoitajan huonokuntoisuus voi olla perusteena sopimuksen purkamiselle.

Jos omaishoitaja sairastuu niin että hän ei voi toimia omaishoitajana, tuen maksaminen keskeytyy seitsemännen vuorokauden jälkeen. Tuen mahdollisesta jatkamisesta tulee neuvotella omaishoidon koordinaattorin kanssa.

Omaishoitosopimus päättyy irtisanomisajasta huolimatta sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito käy hoidettavan terveydentilasta johtuvista muutoksista tarpeettomaksi. Tapauksissa, joissa omaishoito keskeytyy tilapäisesti omaishoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua.

Keskeytys voi johtua joko omaishoidettavasta tai – hoitajasta:

1. Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksaminen keskeytyy tilapäisesti, kun hoidettava on yli 30 vuorokautta sairaalassa tai muussa laitoshoidossa.
2. Omaishoitajan sairastuessa kunta on velvollinen järjestämään hoidon omaishoidettavalle. Hoitajan sairastuessa hoitopalkkion maksu keskeytetään hänelle 7 vuorokauden jälkeen. Hoidettava maksaa hoitajan sairastumisen ajaksi järjestetystä hoidosta normaalin asiakasmaksun.